

22 ნოემბერი, 1995 წელი

**მსჯავრდება მხოლოდამხოლოდ კანონის
საფუძველზე (მე-7 მუხლი)**

ძირითადი ფაქტები:

განმცხადებელი დიდი ბრიტანეთის ქვეშევრდომია. მეუღლესთან რამდენიმეწლიანი რთული ოჯახური ცხოვრების შემდეგ 1940 წლის 18 სექტემბერს მეუღლემ განუცხადა, რომ მათი ქორწინება დასრულდა. იმავე საღამოს მან აიძულა თავისი მეუღლე სქესობრივ კონტაქტზე მისი ნების საწინააღმდეგოდ. ცოლმა მას ბრალი დასდო გაუპატიურების, მკვლელობის მუქარისა და თავდასხმისათვის.

ერთი თვით ადრე სამეფო სასამართლომ სხვა საქმის განხილვის დროს (R against R) მხარი დაუჭირა მამაკაცის მსჯავრდებას ცოლის გაუპატიურების მცდელობისათვის. ეს გადაწყვეტილება დაამტკიცა სააპელაციო სასამართლომ 1991 წლის აპრილში, რითაც, ფაქტობრივად, დააფუძნა ახალი სასამართლო პრეცედენტი და უარყო ძველი, რომელიც 1736 წელს იქნა დადგენილი და რომელიც გაუპატიურების საქმეებზე მეუღლის იმუნიტეტს აფუძნებდა. მოგვიანებით, 1991 წლის ოქტომბერში, სააპელაციო სასამართლოს ეს გადაწყვეტილება ღორდთა პალატამაც დაადასტურა. პალატა მივიდა დასკვნამდე, რომ 1736 წლის პრეცედენტი ასახავდა იმდროინდელი ეპოქის საერთო სამართალს, მაგრამ საერთო სამართლის მოქნილობა საშუალებას იძლეოდა, რომ ახალ სოციალურ პირობებში მეუღლის იმუნიტეტზე უარი ეთქვათ.

სასამართლო, რომელმაც განიხილა საქმე განმცხადებლის მიმართ, დაეყრდნო ახალ პრეცედენტს და მსჯავრი დასდო მას მეუღლის გაუპატიურებისათვის.

განმცხადებლის არგუმენტი:

სასამართლოს არ ჰქონდა უფლება დაყრდნობოდა ახალი სასამართლო პრეცედენტით დადგენილ სამართლებრივ ნორმას და მიეცა მისთვის უკუძალა. ამით დაირღვა ევროპული კონვენციის მე-7 მუხლის I პუნქტით გათვალისწინებული უფლება, რომელიც კრძალავდა ისეთი ქმედებისათვის მსჯავრდებას, რომელიც ჩადენის მომენტში არ ითვლებოდა დანაშაულად ეროვნული ან საერთაშორისო სამართლის მიხედვით.

სასამართლოს შეფასება :

სტრასბურგის საერთაშორისო სასამართლომ შეიმუშავა ძირითადი პრინციპები, რომლებიც მხედველობაში უნდა ყოფილიყო მიღებული. მან:

ა) ზაზი გაუსვა, რომ კონვენციის მე-7 მუხლით გათვალისწინებულ უფლება სამართლის უზენაესობის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენდა და მისგან გამონაკლისები კონვენციის მე-15 მუხლის საფუძველზე დაუშვებელი იყო ომისა და საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი;

ბ) მოიხსენია სისხლის სამართლის პრინციპი – *nullum crimen, nulla poena sine lege*, აგრეთვე პრინციპი, რომლის მიხედვით დაუშვებელი იყო სისხლის სამართლის კანონის განვრცობითი განმარტება ბრალდების საზიანოდ;

გ) აღნიშნა, რომ „კანონი“ მე-7 მუხლის გაგებით მოიცავდა დაწერილ და დაუწერელ სამართალს და აღჭურვილი უნდა ყოფილიყო ისეთი მახასიათებლებით, როგორიცაა „ხელმისაწვდომობა“ და „განჭვრეტადობა“.

დ) მიუთითა, რომ რაც არ უნდა ზუსტად ყოფილიყო ნორმა ფორმულირებული, გარდაუვალი იქნებოდა მისი სასამართლო განმარტების აუცილებლობა ცვლადი გარემოებებისადმი ნორმის ადაპტაციის მიზნით; ამ თვალსაზრისით სასამართლო პრაქტიკა, როგორც სამართლის წყარო, ხელს უწყობდა მის განვითარებას

სასამართლომ გაიზიარა მთავრობის მოსაზრება იმასთან დაკავშირებით, რომ ზემოხსენებული საქმის განხილვის დროს დიდ ბრიტანეთში უკვე ეჭვის თვალთ უყურებდნენ მეუღლის იმუნიტეტის იურიდიულ ძალას და არსებობდა ყველა ნიშანი ევარაუდათ, რომ სასამართლო პრაქტიკა წინ გაუსწრებდა კანონმდებელს უკვე აღიარებული იყო მამაკაცისა და ქალის თანასწორობა ქორწინებაში. სააპელაციო სასამართლოსა და ლორდთა პალატის გადაწყვეტილებები წარმოადგენდა მხოლოდ გაგრძელებას სასამართლო პრაქტიკაში არსებული ტენდენციისა, უარი ეთქვათ მეუღლის იმუნიტეტზე გაუპატიურების საქმეებში. ეს ევოლუცია იმ დროისათვის უკვე ისეთ ხარისხს აღწევდა, რომ სასამართლო პრაქტიკის მიერ მეუღლის იმუნიტეტის გაუქმება უკვე გახდა ადვილად სავარაუდო და მოსალოდნელი. გარდა ამისა, ამ ანაქრონიზმად ქცეულ და მიუღებელ იდეაზე უარის თქმა შეესაბამებოდა არა მარტო ქორწინების ცივილიზებულ კონცეფციას, არანედ კონვენციის ფუძემდებლურ მიზნებს, რომელთა ძირითად არსს ადამიანის თავისუფლებისა და ღირსების პატივისცემა წარმოადგენდა.

შესაბამისად, სტრასბურგის სასამართლომ მიიჩნია, რომ ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილება არ ეწინააღმდეგებოდა კონვენციის მე-7

მუხლს.

ძირითადი დასკვნა:

„კანონი“ ევროპული კონვენციის გაგებით, გულისხმობს დაწერილი და დაუწერელი სამართლის ნორმებს და ის უნდა აკმაყოფილებდეს „ხელმისაწვდომობისა“ და „განჭვრეტადობის“ კრიტერიუმებს.